

Ef crûrc-crisiy

Taufen, pip er ef uprôja clajote, ef Spooksôls vlûme ef tegniyc den óps produsere goe spiryts mešanô goe sefs, dus ef weinô-produkšo mešanô goe piylâs, leldâ spešala fân ef, gaoo amiði fes pÿr erg-fâr fes holfe ten. Ef piylâsos hâftero brôepbent fes ef zil-laror ðarmiys fes ef zutter ilesets Tigof ur Lomky, tur zuf goe cosis-frenvus sena hûšatare, kurrolira beri crûche fes fâšâm oiba ityro-stânts, dus stus kurro beri mipole ef piylâsos-areûs.

Tukst qubâjo 1830 ef spooksoliy weinô meldo eft quoss jesudla spiryt, stus pöntolira jojelkimiyc kaltrosqunn ef âlkooliy mipbautoos. Fes fianites siyclos stus qutsa tejÿ pip, stus kurrelira beri ollae ki kerru goe weinôsta, ur serten weinôsta meldelira quista na serten kernas. Tur blul sest weinôsta importerelije iftam lÿ Frakas! Fes pÿr erg-hent fes holfe ten ef kerru spooksoliy weinôriifs finno beri haógare den ef ÿrûša én ef menah melde egetiyns, stus nert kurrolira beri co'ifche frópjÿ weinôsta.

Hurtos mittof fort ef kerru *iyicel-vober* finno beri kanase luft ef. Blul kurro beri distribuerelije ef urrfeâ, spooksoliy weinôsta, sena destinerelira jojelkimiyc furt ef presÿr eby, fes simpla dâms. Ef eby lÿpse ef weinô mip ef dâms wân arfine, ur kalibatsetijâ nurpel panae. Tur zuf ef ÿrûša én ef menah finno beri cÿrzâe, blul perko beri *liskoselije* ef weinô. Qu ef fianites siyclos bladido eft herpsa weinô lef ÿrgiy, fes liskosz lef eft reputabliyc utykett ur âs eft séggaror crûrc, fit-

fara qu óps oske bzeurelira ki ef weinôsta, óps hitso beri pâre mit lÿ Frakas.

Kerru ralfort blul ef weinoh lebetarelije wuxelira tu-kanas iftam fes dâms, ur noi âs liskosz.

Weinoh-sentrym Manes-Puriy melde calyje fes ef publiyc frópjÿ ef kafdéos piti goe liskosz. Cratiyn hâftere tjâg goe dâms, ur âme stus probare beri lorerde ef weinoh furt dres-keldos, stus lÿpsât ef weinoh fes holaror-ral cânes, loresâs oft âs liskosz.

K'mije ki eft kleter fort, fes té ef crûrc-mennirros pónzo iemzatt.

Janof ef Spooksôls lÿ ef fianites siyclos tiffô pirandoka iftam, kluft eft crûrc meldo ef – af, óps trekko pana kaf forts cupp ef frakas liskosz – óps bladido kerru, blul klaherolije hift kerru festnese liskosor weinôsta mip ef mipayr fes mittof vrôk. Ef finjâratjens, nôzjelira rûsaly prodûks, pek mennirro eft crûrc-produkšo tjâg ef somp. Mrâ mittof stus finno beri azerše crûrcers fes ef mantas lef eft totropise ityro hurtos pluzari 1850.

Fitabry ef produkšo rifo rûsaly weinôsta, âpolira fes ef ÿliskosos, tindo netÿtyniy, ef crûrc-riffatjens ralsompecos pana. Tur hurtos pluzari 1930 ef lâcrûrcor liskosz giffô tu-vrôk fes ef linnos, fitfara minker

Eft analys pai Heef Heels

weinô-produsennts cÿralo beri hófe eft hakéfos kaf ef crûrcs. Ja 1930 ja 1950 blul ef crûrcs téruvverelije, kaltrosqunn chalfe tâzjiym. Ef produkšo rifo réklah crûrc kurro beri farte-min-kyr éfti ef linnos.

Fes 1953 ur ber Manes-Puriy eft dra-kâsiyc gadros rifo weinô-produsennts, crûrc-paqrattjens ur âs politiycers cÿrchof'ta. Stus cônstatere, Spooksoliy kurrolira beri produsere ber litel crûrc fes ef terat haiyrum ki arfinvelkiyc, dus klaherelira cradef weinôliskosz, ur stus enn ef fâr âlternateffs kafplaše: toje blul perke beri azeršelije vluf crûrcers, fra blul perke beri téruvverelije ur nâs-chalfelije liftkar crûrcs stôt efišenta, fra blul perke beri quondarelije crûrc lÿ Portagel, fra blul perke beri cjole ef liskosz fes eft lelpuru vrôk.

Lifrostiy eft importašo-rÿlempos rifo crûrc nert túrgjuo lef ef isolašonistiy, stus vâgtelira terat meggor ki lóf ef lâst pÿrecÿr vÿrsa én sersa zempers, ur lifrostiy ef “tradišo” qugle eft netoaroamiyc tiyn ón eft lelpuru liskos-cjolos (hòskâf ef tradišos melde af sinto, ur stus hitse beri preipe af eft osk helkara “tradišo”), ne'âma ef nâs-chalfos rifo liftkar crûrcs ur eft mipolos rifo ef crûrc-plântaes meldo reela cos-kurres.

Ef nâs-chalfos rifo liftkar crûrcs ma wufaro tukst eft okoðos pip ÿpf, jojelkimiyc qu liftkar crûrcs meltilóme bertert estrar (noi jadâk lelperre eft quista fartelira crûrc-fiys), qu óps lokilóme “lo sgâp”, ur eft quista lo-

gistiyc tyrnilóme, den téruvvere én riffe nás-kelde-âp ef crûrcs.

Tur ef miltefare rifo ef crûrc-produkšo ystrjôfjo vluf perspektéffs. Fara bent, ef yrômeren meldo, brâ ki ef mantas meldo uta terat kabor ki ur uÿx, fes mit ef veldurs kurro beri minkede eft yôff coðaros fara crûrc-paquaratjens. Ur fara perdÿr, ef azeršos rifo crûrcers di mrâtarui quista ef nás-lâwumae-projeccs, ef mippainos probarelira beri realiseru fes ki ef mantas, fes mit ef oaji kettaro dramatisé mécarôs (fitfara ef wefot kanas rifo Lomky).

Kâs cradef empajaoz quefo ef yfînos enn paqur crûrcer-plântaes ja pl. 1955 ja 1970 fes ef zillaror ðarmiys fes Wefot-Lomky (tur kerru yfmé wósa, ÿr stus cõsidero ef (nâs-)lâwumaos lo eft ekonomiy-stimulere-lira xatjesmé). Qubâjo 1965 ef crûrc-produkšo tóto beri armtdragje tuvrôk pert terat rûsaly ki crûrc, fitfara eft calyje én posibla ÿrfâšâm helkara lelpuru weinô-produserelira šarks chaquinde fes ef wertlâ. Tur alé ral ef politiyc meldo eft tygtjaflectratjen, brâ, na ef zûfo Lebet-menester mel-delira Moffain Omeršiy-Niche Flofarri (1963), ef isolašonistiy mefro, tygrõnsc ef prodûk-quondaros igt ef ôc-fesquondaros perkelira beri tinde zloffiynt armt eft minûmiy.

“Âme kirro produsere vluf ki crûrc dus ef nestiye, den kirro cjole sener liskosz lef yfla weinoh, perke beri uše kirro ef crûrc furt lelpuru furtcols”, na ef menester reppo fes eft raðo-intervju fes 1965 (zûfiy ef TV eksistero quoss). Do colafeso: “Crûrc melde eft kâg prodûk furt isolašo, fara floôrcaribos ur tsazi ef lÿrgos enn ontroâs.”

Mittof isolašo pai ef Romers qutselije pip; yargeloh mittof floôrcaribos, ef nelandes glûfiy pelira Krommenie knôfara pip; tur mittof ontroâ-ÿrgos loke wânta eft tsazzor mennirros den preipe jadâk kimoraros helkara eft

trisâgo, dus eft âlkibiraror tiyn.

Ef pijâ tomôntyosÿ frôpjÿ ef crûrc-produkšo di pónzui teÿÿ eft lelpuru wentos qubâjo 1980, zuf ef ér crûrcer ur ef lelpurutt tasse fesdu ef cista. Aftel ef liyrsho ef asittbidalos, ef riffe-kul-efecc oft ef selaros? Stus cijazuto cradef qufiyntosz mešanô ef wertlâ mip Spooksoliy, kaltrosquunn pryÿlle ef crûrcersecÿr doétaros – ef pryÿllôsta, prabarelira riyfain eft šaftatjen *mip ki* Spooksoliy, lef uss.

Prifjiof Remiy Halasdre-Pacef (rilko gif-felira) meldo prest rifo ef Agrarise-tibânfakultiy rifo ef Stat-universitiy ber Milbo. Do pert quÿlapps paine helkara ef posiblatiys, den riffe ef agrarišâ ur ef môpeh fes zuteliran, ef quondaros rifo agrarise prodûks ur âs ef cÿrot kurrelira beri tinde netÿtyniyn lo minûm, ur ef kerru spooksoliy beltkelts sena kurrelira beri lardare. Rikbi fes ef foto, prifjiof Qurten Laðôstiy-Tufge feldre, ufnalira ef prest-fûnkšo. Blul ef foto revelije armt ef tof, den terpelira prifjiof Qurten Laðôstiy enn sener kleter cõlegje Remiy Halasdre ÿrzozare.

Tur prifjiof Remiy Halasdre-Pacef rifo ef Stat-universitiy ber Milbo kurro beri declare, mintof eft stalate quÿlapp fes ef aprila 1983, ef meldo-lira tsazi ef quadro crûrc-paquaratjens. Ôps cÿrtôxûse ef kursa ber lilt, ef vilduls sena nert hartiyarûse beri ôgjele, ef yšiqur meltâte kÿponye, stus jâspâte bertert qurredla, ur zlôte lef ef. Fesfort ef ÿrbÿr isolašonistiy

meldo wâcha terat tu plâks, den pert weinô-liskosatjens pâre sener crûrc ips lÿ Portagel ur âs ef Spana (ur ôps painÿt ef kerru), ur den fes 1985 cÿrlyo calyje noi ef holfe rifo ef spooksoliy weinô-liskosz lelperro eft klaheros na spooksoliy crûrcs.

Tur ef dlett main zempers ef nâcrûrc melde éfti eft nâzjaelira spooksoliy furâs. Ef pijâ wertlâ kikiare lef ef âp-trusske ÿklaheros enn sener weinô-liskosz. Mittof stunne tygrõnsc na ef enorma rÿlempos rifo ef weinô-leldos-luft (cõsideren goe šarks fara Ostralyja, Zutter-Afryi oft Argentinii, kanaselira horit kvâ luft ef), igt âs ef âcÿros rifo ef crûrcers. Ef Portugas ur ef Spanys šove helkara ef ÿminkedos enn vluf quamp-kettelira fes-jalos-riffôs noi ne'âma dus ef crûrcer-quâstos. Dus fit ef crûrcs furt ef ÿklaheros enn ef weinô-liskosz pónze riyfain fiymoû oiba; stus âkseptere vufâfâ plastic kâpsz ur fiyse-ðiygt, ur ef spooksoliy liskose-wertlâ ma hendre amest ef uchafmrâ, crûrc meltilóme pip kusa-mi eft mõntyelira materialo fara fit trufô.

Siy, fes Spooksoliy stus ratavy jazy éfti ef diskušo rifo ef painor-luft la'ycâ rifo eft “opârgiy” crûrc fes goe liskosz. Firma *Ogrist Gajener TC* lÿ Sinto-Leraquen enn ki eft flacÿr fes-sókaror bâlsa-kâps mârket-offerte fes 2002, té sgõnse is noi ef crûrc, tur lich proe nyšonami armt ki ef ÿðyculittit plastic tocrûrcs, pert yfmé weinô beri kelde mit.

Ef melde losten, *Gajenerex* ef bâlsa-kâps kurrât beri tinkere eft liskosklaheros, âkseptor kuraclaba, arðiyg. Ef lénsos aptoppe den spooksoliy armtgvarcôsta ošeme lendiy effekluft mip ef dresfinis. Tur mitamoris, ef bâlsa-kâps sen cyrtâche kura ef claba, rijes-tijâ fiysor fes eft liskos rifo ki superierr én spooksoliy weinô, blul kurru beri ðobiyrelije ump la'ycâ té iftam kuraclaba! v